

De Twee Kwartieren

Genealogisch tijdschrift voor Kempen- en Peelland

Peter Aarts te Haaren, met een borgbrief van Asten

Van Kalken, voor al uw vaandels en kazuifels

Paleografie: het lezen van Duitse documenten (Deel 4)

Enquete deskundigheid KPL-leden

ngv

Nederlandse
Genealogische
Vereniging

NEDERLANDSE GENEALOGISCHE VERENIGING
Afdeling KEMPEN- en PEELLAND

Inhoudsopgave

3	Van de redactie	33	Mutaties ledenlijst
4	Bestuur en bestuursvergaderingen		
4	Cursussen en workshops		
6	Geplande bijeenkomsten		
7	Terugblik op ledenactiviteiten		
9	Peter Aarts te Haaren, met een borgbrief van Asten		
12	Van Kalken, voor al uw vaandels en kazuifels		
22	Paleografie: het lezen van Duitse documenten (Deel 4)		
25	Enquete deskundigheid KPL-leden		
31	Bibliotheek aanwinsten boeken		
32	Paleografie: transcriptie en antwoorden op de vragen		
33	Bestuur van de afdeling Kempen- en Peelland		
33	Voor ondersteuning en advies		

Niet ondertekende stukken worden gepubliceerd onder verantwoordelijkheid van de redactie.

Kopij voor het volgende nummer inzenden voor 1 augustus

Voor informatie of voor het plaatsen van een advertentie neemt u contact op met de redactie.

Redactieadres: e-mailadres: detweekwartieren@gmail.com postadres: Langakker 29 5283 TE BOXTEL

ISSN: 2589-6210

In een tijd van lockdown en social distancing zijn wij nog meer aangewezen op de moderne technologie dan anders. Mijn kinderen (alle drie twintigers) kunnen zich al geen leven meer voorstellen zonder internet en mobiele telefoon (mèt internet).

Waar de genealoog nog geen twintig jaar geleden nog aangewezen was op het fysieke bezoek van archieven om zijn of haar stamboom te onderzoeken kunnen we tegenwoordig achter de computer makkelijker, en dus sneller en comfortabeler genealogisch onderzoek doen.

Thomas van Aquino heeft geprobeerd de vraag te beantwoorden hoe de mens, na de opstanding uit de dood en de zalige aanschouwing van God, in het hiernamaals zal leven. Volgens hem zal de stof in die toestand volledig onderworpen zijn aan de geest. Dat lijkt al heel veel op de huidige technologische ontwikkeling waarin de techniek de materie probeert te beheersen. Thomas vervolgt met de kenmerken van de gelukzaligen in het hiernamaals. Twee daarvan vallen op: agilitas (snelheid en beweeglijkheid) en subtilitas (doordringend vermogen). Agilitas betekent dat overal waar de geest dat wil ze het lichaam heen kan dirigeren. Stel uzelf een weekendje Parijs voor, en u bent in Parijs. Subtilitas staat voor het vermogen om door barrières heen te dringen en afstanden te overbruggen zonder enige weerstand te ondervinden.

Goed beschouwd lijkt de beschrijving die Thomas geeft van

het leven in de hemel veel op de kenmerken van de moderne technologie. Directe bereikbaarheid en ongehinderde mobiliteit zijn belangrijke voordelen van het internet. René Munnik noemt de middeleeuwse karakterisering van de hemel (omnes habent eam en singuli habent totam: allen hebben hem en ieder afzonderlijk heeft hem helemaal) "een magistrale fenomenologische typering van cyberspace". Het Nieuwe Jeruzalem wordt in middeleeuwse teksten niet voor niets beschreven als een 'transparante, kristallen totaal ontsloten werkelijkheid'.

Leven we dan misschien nu al in het Paradijs? De werkelijkheid is weerbarstiger. De filosoof Hans Achterhuis concludeert dat veel utopieën en andere heilsverwachtingen uit het verleden in onze technologische cultuur gerealiseerd zijn. Agilitas en subtilitas zijn tot op zekere hoogte met internet gerealiseerd. Maar wel met tekortkomingen die voortkomen uit de menselijke natuur: denk aan leugens (fake news), fraude, diefstal en geweld. Dus zeker niet zoals God (en Thomas van Aquino) het bedoeld hadden. En dus leven we nog (lang) niet in de hemel.

Maar ondertussen is het wel makkelijk dat we niet meer naar het archief hoeven om stamboomonderzoek te doen, en dat we Google Earth kunnen gebruiken als we willen zien in welke omgeving onze voorouders gewoond hebben, zonder daarvoor te hoeven reizen.

Blijf gezond!

BESTUUR EN BESTUURSVERGADERINGEN

Per 21 april 2020 heeft Marie-Louise van Wijk het Bestuur verlaten. Ria van Dingenen neemt haar taak als tweede secretaris over. Bovendien is Ria vanaf die dag cursuscoördinator. Martien van de Donk heeft de functie van penningmeester op zich genomen en Anton Neggars is als voorzitter herbenoemd. Deze benoemingen worden op de najaars AfdelingsLedenVergadering ter goedkeuring aan de ledenvergadering voorgelegd.

Het Bestuur vergadert voorlopig via app en e-mail. Hebt u onderwerpen waarvan u wilt dat het Bestuur die bespreekt, stuur die dan naar de [secretaris](#).

CURSUSSEN EN WORKSHOPS

De cursus Aldfaer II van afgelopen maart is uitgesteld tot de herfst. In die periode organiseert het Bestuur ook een aantal andere genealogische cursussen. Uiteraard zorgen we er voor dat deze 'corona'-proof zijn.

Aanmeldingen daarvoor en informatie daarover via het [secretariaat](#).

Het maximum aantal deelnemers voor een cursus is tien, deze gaat door bij minimaal zeven deelnemers. Het maximale aantal deelnemers aan een workshop is gesteld op vijftien, met een minimum van tien.

Het cursusbedrag is gebaseerd op het kostendekkend zijn van een cursus. Niet-leden betalen een toeslag van € 5 per

dagdeel.

Na aanmelding krijgt u bij de bevestiging een cursuscode. Als het minimum aantal deelnemers bereikt is, krijgt u nader bericht over de betaling en dergelijke. Betalingen via **NL73 INGB 0589 6198 02** t.n.v. Penningmeester NGV; vermeld altijd minimaal KPL en een eventuele cursuscode.

CURSUSSEN VOORJAAR 2021

Het Bestuur is voornemens om begin 2021 weer een aantal beginnerscursussen te organiseren.

Bij voldoende belangstelling komen er cursussen **Aldfaer I**, **Genealogie I**, en **Paleografie I**.

Bovendien volgt daarna een cursus **Genealogie II (voor gevorderden: Familiegeschiedenis)**.

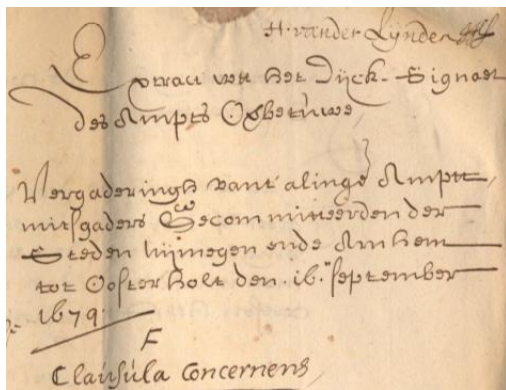
U kunt uw belangstelling hiervoor alvast via het [secretariaat](#) duidelijk maken. Dan wordt u als een der eersten geïnformeerd.

ALDFAER

Herfst 2020 start de vervolgcursus **Aldfaer II** in 't Trefpunt. Leden: €32, niet-leden €47. Een aantal deelnemers heeft zich al voor de maartcursus opgegeven, die krijgen uiteraard als eerste bericht zodra de data bekend zijn. Er zijn nog een paar plaatsen open. Tijd: 14.00-17.00 uur op drie

maandagmiddagen (data nog onbekend). In principe voor deelnemers aan de beginnerscursus Aldfaer I en voor degenen die al wat met Aldfaer kunnen. Misschien is er nog plaats... Meer informatie [op de site](#)

Deelnemers aan de cursus Paleografie I hebben gevraagd om een vervolgcursus **Paleografie II**. Het Bestuur organiseert deze in het najaar van 2020 op zes opeenvolgende maandagmiddagen van 13.30 – 15.30 uur in 't Trefpunt: van 21 september t/m 26 oktober. Leden betalen €55; niet-leden €80.

Op donderdagavond 17 september 2020 is de uitgestelde **workshop** voor KPL-leden gepland over het opzoeken van aktes met behulp van FamilySearch (het programma van de Mormonen) en met name de gegevens uit Huwelijks-

bijlagen. Deze workshop is al volgeboekt. De deelnemers die zich voor 16 maart hebben opgegeven, krijgen nog een herinneringsmail toegestuurd.

Er wordt weer een cursus **GensDataPro** in het najaar gegeven.

Deze vindt op vier opeenvolgende woensdagavonden van 19.30-22.00 uur plaats in 't Trefpunt: van 14 oktober t/m 4 november 2020.

Ledenprijs: €37; niet-leden €57. Meer informatie [op de site](#).

BIBLIOTHEKEN

Al geruime tijd zijn Bestuursleden en Ondersteuners te vinden in enkele Kempische bibliotheken bij een zogeheten 'Stamboomcafé' of 'Genealogische Inloop'. Zij helpen mensen met vragen over onderzoek naar hun voorouders. Vaak geven zij een voorzet om ze verder zelf te laten

zoeken. Uiteraard proberen ze ook de bezoekers enthousiast te maken om lid te worden van de NGV afdeling Kempen- en Peelland.

de Bibliotheek

VOOR NIEUWE LEDEN

Bent u onlangs lid geworden? Dan zijn de inlooptdagen bij de bibliotheken ook een mogelijkheid om te weten te komen wat de afdeling voor u kan betekenen. Als u via een mailtje aangeeft dat u komt, houden we daar rekening mee.

VOOR LEDEN EN NIET-LEDEN !

Wat sommigen zich niet realiseren is dat deze bijeenkomsten ook toegankelijk zijn voor onze leden. Dan is er tijd om rustig eens te kijken waar u vastloopt en om hopelijk oplossingen te bieden waar u wat aan heeft.

In verband met Coronacrisis hebben we helaas de Stamboomcafés in ieder geval tot de zomervakantie moeten afgelasten, maar hopelijk start er vanaf september weer een nieuwe ronde.

Maar dat is onder groot voorbehoud, we houden u via de e-mail op de hoogte van de ontwikkelingen.

Voorlopige planning Stamboomcafés.

Op de volgende **zaterdag**en zijn er Stamboomcafés, steeds

vanaf 11 uur:

19 september	Bibliotheek Veldhoven (tot 13 uur),
Meiveld 2, 5501 KA Veldhoven
3 oktober	Bibliotheek Helmond (tot 13 uur),
Watermolenwal 11,5701 RV Helmond
10 oktober	Heemhuis, Papenvoort 15A (tot 14 uur),
5671 CP Nuenen
28 november	Bibliotheek Veldhoven (tot 13 uur),
Meiveld 2, 5501 KA Veldhoven

GEPLANDE BIJEENKOMSTEN

De afdelingsbijeenkomsten vinden plaats in Gemeenschapshuis 't Trefpunt, Belgiëplein 20, 5628 XJ Eindhoven. De zaal wordt ingericht op de 1,5m afstand, open vanaf **19.30 uur**, begin lezing 20.00 uur.

LET OP: het maximum aantal bezoekers is 36. Daarom is het verstandig zich aan te melden bij het [secretariaat](#).

Wilt u boeken lenen uit de bibliotheek, dan graag van tevoren aanvragen bij de [bibliothecaris](#). Ze liggen dan voor u klaar.

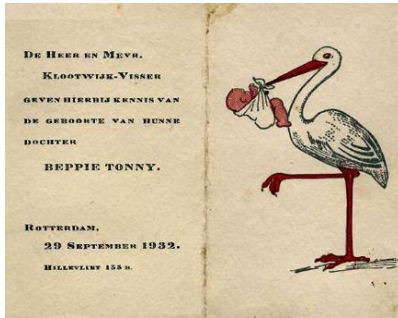
Het zoeken naar boeken gaat als volgt: eerst inloggen op de NGV-site, dan deze [link](#) gebruiken.

Dinsdag 8 september 2020

20.00-22.00 uur: Lezing door Jan Noorlandt over:

Culturele aspecten van 100 Jaar Geboortekaartjes

Neerlandicus Noorlandt heeft naar aanleiding van een collectie geboortekaartjes onderzoek gedaan naar dit Neder-

landse en Vlaamse gebruik en zijn bevin-
dingen vastgelegd in
een boek met de titel:
"een Jongen of Meisje",
tevens basis voor zijn
promotie over dit on-
derwerp. Begin twin-
tigste eeuw doken de

eerste geboortekaartjes in Nederland op.

Noorlandt schetst de ontwikkelingen in opmaak en inhoud gedurende de afgelopen 100 jaar: van eenvoudige melding van de geboorte van een kind, tot de meest uitbundige en grappige hedendaagse aankondigingen. Het geloof drukte eveneens zijn stempel op het uiterlijk van de geboortekaartjes. Zo werd bij katholieken meestal Maria afgebeeld, terwijl bij protestanten God bedankt werd. Aan de kleur van de kaartjes kon men zien of de nieuwgeborene een jongen of meisje was, hoewel dit in Vlaanderen net tegengesteld is. De spreker nodigt zijn toehoorders uit om vragen te stellen en ervaringen uit te wisselen.

(Van zijn hand is dus een boekje over dit onderwerp verschenen. Belangstellenden kunnen het die avond voor €10 (graag gepast) verkrijgen.)

Vooraankondiging: dinsdag 13 oktober
AfdelingsLedenVergadering en lezing

TERUGBLIK OP LEDENACTIVITEITEN

Lezing Leo Barjesteh van Waalwijk van Doorn
18 februari 2020

Verwantschap: wat houdt dat in en hoe gaan we daarmee om?

Meanderend als de beekjes in het Zuid-Limburgse landschap, waar hij vijftien jaar geleden neerstreek, soms ook van de hak op de tak springend, nam Leo Barjesteh ons bijna drie uur lang mee in verhalen vol kleurrijke anekdotes en smeugige details over familie - "je hebt een familie en daar moet je het mee doen" - en over verwantschap, een concept dat volgens Leo grote vragen oproept.

Leo is historicus, uitgever van vooral genealogisch werk en directeur van het Museum voor Familiegeschiedenis in Eijsden en hij was betrokken bij het eerste grote genealogische DNA-onderzoek in Nederland "zonen van Adam".

Tijdens de lezing bracht Leo een aantal boeken onder de aandacht: "Limburgse verwantschappen" van Funs Patelski en Marie-Anne van der Crujjs, over verwantschappen tussen min of meer bekende Limburgers, "De familieziel. Hoe je geschiedenis je kan helpen op je levenspad" van Kitlyn Tjin A Djie en Irene Zwaan over genetische familie, spirituele familie, vrienden en de samenleving, waarin

wordt gesteld dat respect, verdraagzaamheid, liefde en compassie in alle culturen en tradities voorkomen, “De familie Neuteboom” van Jos en Bep Kastelijns, over onder andere de armoedeval en de dood door ophanging in geval van diefstal van land in de achttiende eeuw en Leo’s “Honderd Schiedamse Families van 1795 tot 1940” over onder meer de geschiedenis van de jeneverindustrie en de daarmee rijk geworden protestantse families en later ook – na bemoeienis van de nuntius en met steun van de katholieke kerk – katholieke families.

Via het bruggetje van ene mevrouw Schade van Westrum uit Amersfoort, oudkatholiek, die haar huis openstelde zodat iedereen van dit erfgoed kon genieten, kwam Leo te spreken over de lange en hobbelige weg die moest worden afgelegd langs lokale bestuurders en geldschietters, samen met onder andere de Stichting Eugène Dubois, vooraleer het Museum voor Familiegeschiedenis tot stand kwam, een museum uniek in zijn soort. Nergens anders ter wereld immers richt een museum zich op familiegeschiedenissen, behoudens het Museum of Family History in New York, maar dat is een virtueel museum en beperkt tot Joodse familiegeschiedenissen.

Waarna Leo een verhandeling aanving over wat we van het leven weten (heel weinig) en in grote stappen via het scheppingsverhaal van de Bijbel en de evolutietheorie van Darwin uitkwam bij Eugène Dubois, die in het Savelsbos,

vindplaats van vuurstenen voorwerpen in de buurt van Eijsden, geïntrigeerd raakte door de vroege mensen en zich tot doel stelde de missing link te vinden. Bij opgravingen in het vroegere Nederlands Oost-Indië, in Trinil aan de Solorivier, vond Dubois resten van de Javamens, bestaande uit een schedelkapje, dijbeen, kies. Hij noemde de reconstructie van de Javamens Piet, naar wie het blonde bier van het museum is vernoemd. De missing link ligt verder terug in de tijd dan Piet, bleek uit de daaropvolgende uiteenzetting over de verschillen tussen apen en mensen, het vertrek van de mens uit Afrika en de verspreiding over de wereld; “wij zijn de afwijking”.

De gemene deler van alle culturen is de liefde voor de familie. Leo noemt voorbeelden uit het oude Egypte, China, de Germanen. Hij staat nog even stil bij het grote genealogische DNA-onderzoek en noemt naamgeving een teken van piëteit en respect. De lezing liep uit en werd 22:45 afgebroken, waarop Leo besloot als volgt: alles heeft met liefde te maken. We stammen allemaal van Karel de Grote af, we zijn met iedereen verwant binnen een tijdsbestek van 2.000 jaar, Europa 1.000 jaar, en als we 10.000 jaar teruggaan hebben we allemaal dezelfde voorouders.

Al met al een avond vol verhalen van een begenadigd verteller, verhalen die erom vragen te worden ervaren en beleefd. Leo’s museum is een mooi excursiedoel voor als

we, in post-coronatijden, weer onder de mensen mogen komen.

Museum Het Ursulinenconvent, Internationaal Museum voor Familiegesciedenis,
Breusterstraat 27, 6245 EH Eijsden
www.museum.ursulinenconvent.com

PETER AARTS TE HAAREN, MET EEN BORG-BRIEF VAN ASTEN

We zijn op zoek naar de ouders van Peter Aarts, die op 9 juli 1786 voor de schepen van Haaren trouwt met Maria Simon Biesemans, weduwe van Aart Francis Peijnenburg. Volgens zijn trouwakte is hij, voorzien van een borgbrief, afkomstig uit Asten. In Haaren worden drie kinderen gedoopt. Peter overlijdt (als Pierre Aarts) te Haaren op 3 mei 1811. De overlijdensakte geeft geen verdere informatie over zijn afkomst, en de aanduiding van zijn naam blijft beperkt tot: Peter Aarts. Iemand die Peter Aarts heet kan natuurlijk de

zoon zijn van Arnoldus (Aart), maar het kan ook zijn dat Aarts de (familie)naam is van zijn vader. In Asten komen in een aannemelijke tijdsperiode (tussen 1730 en 1760) in de databank van het BHIC vijf dopen voor van een Petrus Aarts. Maar wie is de échte Peter Aarts.

We zoeken naar de doopgetuigen van zijn kinderen, en de enige die als familielid in aanmerking komt is Andreas Aarts die op 16 november 1786 getuige is bij de doop van de oudste zoon Petrus. Andreas blijkt ook in Haaren woonachtig te zijn: hij is daar op 29 januari 1786 getrouwd met Helena Willem van de Brekel, weduwe van Cornelis Henrick de Roij. Volgens zijn trouwakte is hij geboren te Asten en heeft hij een borgbrief vertoond die in Asten is afgegeven op 17 januari 1786. Het is zeer waarschijnlijk dat hij een naast familielid is van Peter, en gezien zijn naam mogelijk zelfs zijn broer. Andries hertrouwt na de dood van zijn eerste vrouw op 5 juli 1811 in Haaren met Jacoba van Hooft. Volgens zijn Franstalige trouwakte is hij de zoon van wijlen Pieter Aarts en Johanna Maria van Vessem, en 67 jaar eerder in Asten geboren. Die gegevens moeten we, zeker in deze periode, met enige voorzichtigheid benaderen: de opgave werd gedaan door de aangevers, en de ambtenaar van de burgerlijke stand had geen mogelijkheid om deze gegevens te verifiëren. Dat geldt ook voor de gegevens in de overlijdensakte van Andries: hij overlijdt op 17 september 1820 te Haaren, en is dan 75 jaar oud. Zijn eerste huwelijk blijft kinderloos, dus kunnen we geen link leggen

naar doopgetuigen. Andries blijkt overigens zelf wel nóg een keer op te treden als doopgetuige in Haaren, en wel bij de doop van Petrus Aarts, zoon van Joannis Arts en Elisabeth van Dorst. Zij zijn getrouwd voor de predikant van Helvoirt op 12 januari 1777. Jan is bij zijn huwelijk soldaat in het eerste Batallion van het Regiment Infanterie van den Generaal Majoor van Aarssen van Sommelsdijk onder de compagnie van de capiteijn Versluijs, en in garnizoen in Willemstad. Zijn vrouw is afkomstig uit Bergen op Zoom, maar de herkomst van de bruidegom wordt niet genoemd. Is Jan een derde broer, en eveneens afkomstig uit Asten?

Met die hypothese zoeken we opnieuw in de databank van het BHIC, naar een gezin van Peter (Aarts) en Johanna Maria van Vesseem, met ten minste drie zoons: Jan, Andries en Peter. En dan blijkt al gauw dat Van Vesseem moet zijn: van Vecht. Van het echtpaar Petrus Aerts en Johanna Antonia van Vecht worden tussen 1747 en 1758 drie kinderen gedoopt: Petrus, Johanna Maria en Franciscus. Zij blijken op 5 februari 1741 voor de pastoor van Lierop getrouwd: Petrus Peters en Joanna Anthonii van Veght. Petrus is dus waarschijnlijk Petrus zoon van Petrus Aarts (en Aarts is dus zijn grootvaderlijk patroniem, of zijn familienaam). Het echtpaar komt met meer kinderen voor in het doopregister: als Petrus Peters en Joanna Antonis (Tuenis) in 1741, 1743 en 1751. Andries blijkt gedoopt op 28 mei 1754, als zoon van Petrus Peters en Joanna Antonis Kerkers. Bij zijn tweede huwelijk in 1811 is hij dus geen 67 jaar, maar 57 jaar oud. En

bij de doop van Petrus, op 17 mei 1747 heten de ouders Petrus Jan Peters en Johanna Antoni van Vecht.

Een bewijsregel uit het recht is **unus testis nullus testis** (één bewijs is nog geen bewijs, en dus onvoldoende). Een conclusie bij je onderzoek onderbouw je met ten minste drie of liefst nog meer bewijsmiddelen. In dit geval concluderen we als volgt:

- Peter Aarts, die in 1786 in Haaren trouwt, is afkomstig uit Asten.
- Andries Aarts, die eveneens afkomstig is uit Asten, is (waarschijnlijk) zijn broer: hij overlijdt in 1820 in Haaren als zoon van Peter Aarts en Johanna (Maria) van Vesseem). Hij heeft waarschijnlijk ook nog een broer Jan.
- Peter, Andries en Jan blijken in de doopregisters van Asten voor te komen als kinderen van Petrus Peters (Aarts) en Johanna Antonis van Vecht.

In de schepenprotocollen van Asten, te raadplegen via de website van heemkundekring De Vonder uit Asten-Someren, vinden we nog een akte die deze theorie ondersteunt: op 20 maart 1769 treden Jan Aarts, soldaat onder het tweede Bataillon van de Luitenant Generaal de Villegas, Peter Aarts, Helena Aarts en Andries Aarts, zijnde broers en zuster, samen op als verkopers van *een huiske, int Bergsland, aant dorp*, door hun ouders getimmerd op een huisplaats die voor de lasten was blijven liggen en met één akker door de oude regenten voor de lasten aan die ouders

gelaten en vele jaren als *eygen goet* bezeten (R Asten 99 f. 57v). Helena Aarts is op 25 juni 1769 (dus kort na de overdracht) te Asten getrouwd met Antonis Jacob Meulenberg.

Waarom de broers Aarts alle drie Asten hebben verlaten om zich in Haaren te vestigen is (vooralnog) niet bekend. Hun gezin van herkomst ziet er als volgt uit:

Peter Peter Aarts, trouwt voor de pastoor te Lierop op 5 feb 1741 met Jenneke Antonis van Vecht (ook: Kerkers). Zij bezitten een huiske int Bergsland aant Dorp, getimmerd op een huisplaats die voor de lasten was blijven liggen.

Uit dit huwelijk 8 kinderen:

1. Antonis Peter Aarts, ged. te Asten op 18 jul 1741.
2. Helena Peter Aarts, ged. te Asten op 11 jul 1743, tr. te Asten op 25 jun 1769, kerk.huw. () te Asten op 25 jun 1769 met Antonis Jacob Meulenberg, zoon van Jacob Meulenberg en Maria van Ganzenwinkel, ged. te Geldrop op 6 jul 1743, soldaat, wever, ovl. te Asten op 3 nov 1819, Uit dit huwelijk 7 kinderen.
3. Jan Peter Aarts, ged. te Asten op 27 jul 1745, soldaat, begr. te Haaren op 27 nov 1784, tr. (Nederduits-Gereformeerd) te Helvoirt op 12 jan 1777 met Lijsbeth Henrick van Dorst, dr. van Henrick van Dorst en Adriana, geb. te Bergen op Zoom, ovl. te Haaren op 28 dec 1813.

4. Peter Peter Aarts, ged. te Asten (de vader heet: Petri Jan Aerts) op 17 mei 1747, ovl. te Haaren op 3 mei 1811, tr. (Schepenbank) te Haaren op 9 jul 1786 met Maria Simon Biesemans, dr. van Simon Daniel Biesemans en Maria Wouter van de Pol, ged. te Moergestel op 22 nov 1749, ovl. te Haaren op 25 jun 1811, weduwe van Aert Francis Pijnenburg. Uit dit huwelijk 3 kinderen.
5. Joanna Maria Peter Aarts, ged. te Asten op 22 aug 1749.
6. Dirck Jan Aarts, ged. te Asten op 18 dec 1751.
7. Andries Peter Aarts, ged. te Asten op 28 mei 1754 volgens zijn tweede huwelijksakte is zijn geboortedatum 29 juli 1745, arbeider, ovl. te Haaren op 17 sep 1820, tr. (1) (Schepenbank) te Haaren op 29 jan 1786, 29 jan 1786 met Helena Willem van den Brekel, dr. van Willem Adriaen van den Brekel en Jenneke Aert van de Ven, ged. te Oisterwijk op 16 jun 1751, ovl. te Oisterwijk op 1 okt 1811, weduwe van Cornelis Henrick de Roij. Uit dit huwelijk geen kinderen. Andries tr. (2) te Haaren op 5 jul 1812 met Jacoba Antonis van Hoof, dr. van Antonis Cornelis van Hoof en Maria van Balkum, ged. te Haaren op 24 apr 1774, ovl. te Haaren op 16 jan 1848. Uit dit huwelijk een kind.
8. Francis Peter Aarts, ged. te Asten op 13 jul 1758.

Bij het onderzoek naar Bredase passementwerkers treffen we in de Adresboeken J.A.J. van Kalken en zijn jongere broer J.A. van Kalken aan. Deze Joachim Antonius Johannes en Joseph Aloysius vestigen zich na elkaar als borduurfabrikant van kerkgewaden in Breda. Zij maken paramenten, "de meest verborgen schatten van de katholieke kerk".¹ De vader van deze broers, Daniel van Kalken, was de grondlegger van een dynastie die befaamd zou worden om hun fraaie kerkgewaden en vaandels.

Daniel van Kalken in Antwerpen

Daniel van Kalken werd op 2 september 1810 in Nijkerk geboren uit het tweede huwelijk van zijn vader Joachim. Die was tabaksplanter. Joachim was in 1789 in Neder Elten en kerkelijk in Nijkerk getrouwd met Johanna ten Brink. Uit dit huwelijk, dat nog geen elf jaar zou duren, zouden zes kinderen worden geboren. Na het overlijden van Johanna in 1800 hertrouwt

Joachim van Kalken

Joachim op 1 april 1803 met Hen(d)rica Peelen van Den Tweel. Zijn gezin zou groeien met nog eens acht kinderen. Het eerste kind uit het tweede huwelijk (nr. 7 in de hele kinderrij) was Cornelia van Kalken. Zij overleed in Deventer op 5 november 1846 en werd slechts 43 jaar. Haar beroep was koopvrouw in kerkgoederen. Een vreemde nering in een gezin vol tabaksplanters en winkeliers. We weten uit haar overlijdensakte dat ze getrouwd was met Bernard Callemin, koopman wonend in Parijs. Het is denkbaar dat deze zeven jaar oudere zus van invloed is geweest op de beroepskeuze van Daniel. Die was het derde kind uit het tweede huwelijk (nr. 10 in de kinderrij). Daniel zou op 13 jarige leeftijd wees worden. In korte tijd overleden in Nijkerk zijn beide ouders: op 30 september 1823 eerst Hen(d)rica Peelen van Den Tweel en op 22 december van hetzelfde jaar Joachim van Kalken. Mogelijk zijn ze beiden geveld door de toen heersende tbc-epidemie.² Het moet voor het gezin een ramp geweest zijn. Van de acht minderjarige kinderen was

Henrica Peelen van den Tweel

er één slechts negen dagen geworden. Zeven kinderen zouden een voogd nodig hebben. In het Gelders Archief vinden we de Memorie van Successie van Joachim van Kalken, Nijkerk.³ Daarin worden alle kinderen genoemd, op één na. Het derde kind uit het eerste huwelijk, Johanna van Kalken, trouwt tweemaal in Hilversum en overlijdt daar ook op 1 december 1843. Zij blijft onvermeld in de Memorie van Successie. Als executeur testamentair traden op Hendrik van Kalken, de oudste zoon, en zijn zwager Jan van Kleeff, beiden tabaksplanters. Joachim, die ook lid was van de gemeenteraad van Nijkerk, heeft met zijn vrouw een behoorlijke nalatenschap: huis, stal, pakhuizen, schuren, woningen, hooiberg, boomgaarden en nogal wat bunder grond in Nijkerk, Putten en Hoevelaken. Jan, het vierde kind, werd benoemd tot voogd over de zeven minderjarige kinderen. Daniel was één van hen. De zes kinderen uit het eerste huwelijk zijn redelijk honkvast. Vier van de zes blijven in Nijkerk. Van de zeven volwassen kinderen uit het tweede huwelijk blijven er maar drie in hun geboorteplaats. Ook Daniel zwermt uit. Hem komen we op enig moment in Antwerpen tegen. Uit de nalatenschap van zijn ouders kunnen we concluderen dat hij niet geheel onbemiddeld daarheen trok. Speelt zijn zus Cornelia een rol in deze migratie? Zij zat in de handel van kerkgoederen. In het Felixarchief in Antwerpen zocht ik naar aanknopingspunten. Wat vast staat is dat Daniel met een Antwerps meisje trouwt. In het Bevolkingsregister 1829-1846 treffen

we eerst zus Cornelia van Kalken aan. Zij is tot 26 augustus 1834 winkeldochter, inwonende vrouwelijke winkelbediende, in de zaak van Joannes van Gastel aan de Handschoenmarkt in Antwerpen. Deze Joannes is zelf ook migrant. Afkomstig uit Oud en Nieuw Gastel komt hij via Breda, waar hij een jaar een winkel had, naar Antwerpen. Naast Cornelia, dan 28 jaar, zijn de verdere bewoners van wijk 1 – 743 Joannes van Gastel koopman van 54 jaar, zijn dochter Antonia van negen en een 22-jarig Antwerpse werkneemster. Joannes was weduwnaar van Joanna Maria Josepha van der Meer, de moeder van Antonia. Zij is in Antwerpen in het kraambed overleden op 12 juni 1821. Joannes hertrouwt in 1824 met Theresia Rosa Berrier. Deze tweede vrouw ontbreekt in het Bevolkingsregister. Het is dus mogelijk dat Cornelia van Kalken een soort moederrol heeft gespeeld voor Antonia van Gastel. De band zal goed geweest zijn want Antonia zal in 1839 trouwen met Daniel van Kalken, de jongere broer van Cornelia. Voordat Cornelia naar Antwerpen kwam heeft zij in 's-Gravenhage gewoond blijkens haar overlijdensakte. In de buurt van de Handschoenmarkt ontmoette Cornelia haar man. Deze Bernardus Callemijn is geboren in het West-Vlaamse Thielt en is via Brugge naar Antwerpen gekomen. Op 15 september 1834 trouwen ze. In Berchem wordt in 1837 hun eerste kind geboren. Later wonen ze weer in Antwerpen in de Langegalgestraat, wijk 5-545 16. Op hun volgende adres in deze stad op het Kerkhof wijk 3 – 486 wonen ze kort samen

met Antonia Anna Carolina van Gastel. Die is dan al getrouwd met Daniel van Kalken. Dat huwelijk werd op 30 juli 1839 in Antwerpen gesloten. Daniel woonde kort daarvoor nog in 's-Gravenhage. In de huwelijksbijlagen treffen we een verklaring van huwelijksafkondiging in Den Haag aan.³ In de Haagse bevolkingslijsten is hij daarentegen niet te vinden. Joannes van Gastel, de vader van de bruid, was op 24 april 1838 overleden en dus gaven twee wezen elkaar het ja-woord. Toen was het tweede kind van Cornelia en Bernardus al overleden in januari 1839, slechts zeven dagen oud. Omdat Daniel van Kalken op dat moment in het

Daniel jr

bevolkingsregister van Antwerpen ontbreekt, is het waarschijnlijk dat hij op handelsreis was. Nogmaals blijkt hoe belangrijk de steun van Cornelia was voor haar broer Daniel en zijn bijna elf jaar jongere vrouw Antonia. Daniel wordt drie jaar na elkaar geregistreerd in het patentregister van Breda.⁵ Dat was in 1839, 1840 en 1841/1842. De meest

duidelijke beschrijving van zijn zakelijke activiteiten vinden we in het patentregister Breda 1839: "inl. (Inlandsch) kramer met stallen van kerkornamenten van goud en zilvergeborduurde stoffen". De eerste twee kinderen van Daniel en Antonia worden in Antwerpen geboren: op 5/6 (dus middernacht!) juli 1840 ziet Maria Johanna Elisabeth van Kalken het levenslicht op Kerkhof (wijk 3-486) en op 21 augustus 1841 komt op hetzelfde adres Joachim Antonius Johannes van Kalken ter wereld. Joachim zou later in de voetsporen van zijn vader treden en in de passementhandel terecht komen. Op 15 maart 1842 laat moeder Antonia zich inschrijven in Oirschot, samen met Maria van een jaar en Joachim van een half jaar. Van Cornelia van Kalken kunnen we in de Antwerpse archieven geen verdere gegevens vinden. Zij was als de vermoedelijke steun en toeverlaat in het gezin van Gastel en als opvangpunt en begeleider voor Daniel van groot belang bij de opstart van een huwelijk dat in Oirschot tot volle bloei zou komen. Cornelia zelf zal veel geleerd hebben van haar werkgever Joannes van Gastel. Die was negociant. In welke zaken hij handelde is onbekend, maar mogelijk is er een lijn te trekken tussen Joannes van Gastel, Cornelia en daarna Daniel van Kalken die met kant-en-klare stoffen o.a. naar Breda kwam. Antwerpen was toen onder andere met de zaak van Van Halle toonaangevend bij de vervaardiging en handel in paramenten. Over Bernardus Callemin vinden we ook niets meer. Het overlijden van Cornelia in Deventer in 1846 sluit

Antonia van Gastel

een periode. Mogelijk is haar huwelijk gestrand.

Daniel van Kalken in Oirschot

Als Antonia van Gastel zich in 1842 in Oirschot vestigt, is ze al weer zwanger van het derde kind, een zoon. Peter Josephus van Kalken wordt daar op 15 oktober 1842 geboren. Peter zou in de Belgische tak van het

passement-imperium, in Mechelen, gaan werken. Daniel koopt op 21 mei 1844 een dubbel pand van klompenmaker Henricus de Croon: "De drie Zwaantjes", huidige adres St. Odulphusstraat 33-35 Oirschot.⁶ Hiermee hadden hij en zijn vrouw een fors pand, dat tevens als werkplaats, atelier en opslag kon dienen. Even tevoren was op 14 mei 1844 het vierde kind geboren, Joseph Aloysius van Kalken, roepnaam Jos. Die was bijna zijn hele leven goudborduurder in Breda. Nummer vijf zou twee jaar later volgen. Op 20 februari 1846 werd Franciscus Daniel in Oirschot geboren. Hij kwam eveneens in vaders vak terecht en bouwde in Weert en later Ubbergen zijn zaak op. Eind 1846 zou Cornelia, de zus van Daniel, overlijden. De kinderrij in Oirschot blijft zich uitbreiden: op 6 december 1847 volgt Anna Hendrica van

Kalken en op 22 februari 1850 Adolphus Hendrikus van Kalken. Deze Adolphus was de enige zoon die niet als goudborduurder de kost zou verdienen. Hij werd een winkelier / koopman in Amersfoort. Op 2 december 1851 werd Josepha Philomena Francisca van Kalken op aarde gezet en Aloysius Daniel van Kalken volgde op 4 augustus 1853. Hij zou slechts vijf maanden worden. Dan volgt op 17 augustus 1855 Daniel Aloysius van Kalken. Deze Daniel jr. zou de belangrijke opvolger in de zaak van vader in Oirschot worden. Na hem volgden twee vroeg overleden broertjes: Alphonsus Antonius van Kalken geboren op 1 mei 1857 werd negen maanden oud en Henricus Antonius van Kalken

St. Odulphusstraat 33-35 Oirschot

van 24 mei 1858 werd slechts een maand. Het laatste kind dat de volwassenheid zou bereiken was Henrica Cornelia Antonia Dominica van Kalken geboren op 4 augustus 1859. Ook het laatste kind, Henricus Antonius Josephus van Kalken van 11 mei 1862, redde het niet en werd een maand oud.

Druk gezinsleven

Samengevat worden er van de veertien kinderen tien volwassen, zes jongens en vier meisjes. Van de zes jongens volgen vijf het vak van hun vader Daniel op. Zij worden goudborduurder, handelaar in passementen, paramenten en kerkornamenten. Adolphus wordt winkelier in Amersfoort, krijgt uit zijn eerste huwelijk vijf kinderen, waaronder twee priesterzonen en twee dochters die religieuzen worden. Het rooms-katholieke karakter van de familie zal ook benadrukt worden door de vier dochters van Daniel en Antonia die volgens hun bidprentjes lid waren van de Congregatie Onze Lieve Vrouw Onbevlekt Ontvangen. Met behulp van de geboorte-, huwelijks- en overlijdensdata van de veertien kinderen kunnen we een beeld krijgen van de drukte in het gezin in het verloop van de tweede helft van de 19e eeuw. We zullen drie momenten kiezen en maken daarbij ook gebruik van de gegevens van het bevolkingsregister van Oirschot uit het archief van het Regionaal Historisch Centrum Eindhoven. In 1855 zijn er negen kinderen in het gezin. In die drukke periode hebben Daniel

en Antonia steeds de hulp van minstens één dienstmeid. Als inwonende wordt die steeds in het bevolkingsregister vermeld. Het drukt was het rond 1863 toen er tien kinderen in huis waren en twee dienstmeiden: Antonia van Santvoort en Wilhelmina de Graaf. Nadat de 47-jarige moeder Antonia van Gastel op 21 april 1869 in Oirschot overleed werd het gezin door huwelijken van de zoons steeds kleiner. De vier zussen Maria (1840), Anna (1847), Josepha (1851) en Henrica (1859) bleven bij vader Daniel in de drie Zwaantjes.

Beroep en nevenfunctie

Er zijn wel wat fragmenten van de patentregisters uit Oirschot bewaard gebleven, maar inningslijsten zijn er nauwelijks.⁷ We vinden daarin geen verdere feiten over Daniel sr. Hoewel borduren een mannenberoep was, is het zeer aannemelijk dat de vier dochters niet alleen persoonlijk maar ook vaktechnisch belangrijke steunpilaren waren in het bedrijf voor kerkornamenten van Daniel van Kalken. Alleen de oudste dochter Maria wordt in 1860 eenmalig in het bevolkingsregister goudborduurster genoemd. In hun dienstbaarheid aan vader en de zaak bleven de zussen ongehuwd. De band met de RK kerk was hecht. Daniel was weldoener der H. Familie en volgens zijn bidprentje secretaris van het RK Armbestuur. In het RHCE vinden we een brief aan de pastoor d.d. 25 november 1868 met daarin de verkiezing van Daniel van Kalken tot secretaris van het "Parochiaal Armbestuur".⁸ Hij volgt als zodanig Arnoldus F. van Baar op, die overleden was. Van Kalken zal die functie tot aan zijn dood, dus bijna 28 jaar lang, bekleden. Als secretaris is hij medeondertekenaar van de jaarstukken van het Armbestuur. De contacten met pastoor Petrus Arnoldus de Bont (Waspik 29 mei 1803 - Oirschot 23 mei 1886) zullen hecht geweest zijn, persoonlijk en kerkelijk maar ook zakelijk. In het kasboek van Oirschotse parochiekerk St. Petrus Banden komen we vanaf 1842 betalingen tegen.⁹ Uit dat jaar: "aan van kalken voor nieuw ornament volgens quitantie f 261,25". Een

greep uit de leveranties: aankleding biechtstoelen, communiekleed, koorkap, casuivel, mantel OLV. In dit kasboek dat loopt tot 1883 zien we ook de vele reparaties die worden uitgevoerd. In de rekeningen van inkomsten en uitgaven van de parochie 1856 – 1896 komen we vele nota's tegen van allerlei handwerkslieden die aan of voor de Oirschotse kerk werken.¹⁰ De overgrote meerderheid daarvan zijn simpele handgeschreven papiertjes met gewerkte uren, materialen en totalen. Slechts enkele zakelijke relaties hanteren al drukwerk. Van Kalken is er een van. We vinden tientallen lichtblauwe nota's van hem gericht aan pastoor de Bont. Die krijgt meestal ook 3% korting op het totaal. Soms is het een gecombineerde rekening waarin behalve voor de kerk ook leveringen of reparaties voor het Gasthuis Sint Joris zijn opgenomen. Ook het St. Joris Gasthuis was een parochieaangelegenheid met de pastoor aan het hoofd.

Klantenkring

Natuurlijk deed Daniel van Kalken met vele partijen zaken en zal hij in een grote regio geleverd hebben. Talloze kerken en kloosters zullen zijn producten hebben betrokken. De plaatselijke Petruskerk was de meest nabije klant, zelfs op loopafstand. In het RHCE toonde een archiefdoos ons de inventaris van de kerk in Oirschot uit 1891: o.a. "30 altaarkleeden, 22 kazuifels, 12 lofstoolen".¹¹ Vele zaken zal Daniel van Kalken geleverd of gerepareerd

hebben. Zijn dochters zullen er allicht vele uren aan besteed hebben. Ook de broers Joachim, Peter, Joseph, Franciscus en Daniel jr. zullen zeker de eerste beginselen van het vak in de drie Zwaantjes geleerd hebben. Zij trouwden toen zij respectievelijk 23, 29, 30, 31 en 24 jaar waren. Ook zij zullen dus in vaders atelier hun diensten hebben bewezen. Daniel was daarmee één van de twee grondleggers van deze nijverheid in Nederland.

Grondleggers in Nederland

Net als Daniel van Kalken startte Francois Charles Stoltzenberg ook in 1838 zijn bedrijf aan de Markt in Roermond. In haar proefschrift "Goud, zilver & zijde" noemt Marike van Roon hen de twee grondleggers van de Nederlandse paramentenateliers.¹² Omdat Daniels zonen ieder een andere vestigingsplaats kiezen, wordt concurrentie voorkomen. Breda, Tilburg, Mechelen, Weert krijgen zo gerenommeerde zaken op dit terrein. In Oirschot neemt Daniel jr. later de bedrijfsvoering over. In de 2e helft van de 19e eeuw betrof het bij allen de productie van paramenten, kerkelijke gewaden en aanverwante artikelen ten behoeve van de Rooms-Katholieke Kerk. Vóór de Belgische Opstand werden die artikelen vooral uit Vlaamse ateliers betrokken. Door de afscheiding (definitief in 1839) werd die relatie geleidelijk minder. Van Kalken en Stolzenberg konden vanaf 1838 de Nederlandse markt steeds beter bedienen. Gaandeweg werden andere meer profane artikelen van

steeds meer belang. We moeten hierbij vooral denken aan vaandels. Iedere vereniging, muziekgezelschap, vakbond enzovoorts had in die tijd immers een vaandel als "uithangbord".

Familiearchief

Bij mijn zoektocht voor dit artikel kwam ik via internet in contact met drie zussen in België. Zij zijn als de achterachterkleindochters van Daniel van Kalken sr. de beheerders van het familiearchief J.P. van Boort met daarin onder andere een schriftje met boekhoudkundige overzichten. Hun grootvader Johannes Petrus van Boort, schoonzoon van Daniel van Kalken jr., heeft vele zaken veilig gesteld. Op mijn verzoek ontving ik een kopie van de jaarstaten van 1842, 1862 en 1880, het laatst genoteerde jaarstuk uit het schriftje. In 1842 bestond het bezit van Daniel uit voorraden galon, franje, borduurseldraad, pailletten, gouden zilveren en zijden stoffen, kruizen, voeringen, naaizijde, gemaakte goederen, renten inkomsten en kontanten voor een totaal van f 8.132,27. Omdat hij in 1844 de drie Zwaantjes koopt staat er ook onroerend goed op de jaarstaat van 1860. Zijn bezit is gegroeid tot f 18.100,00 en bestaat dan uit f 7000 aan magazijngoederen, f 440 kontanten, f 2630 aan tegoeden, f 7620 voor huis en erve, f 600 voor een houtbosch, f 400 voor een dennenbosch, f 500 voor een buitentuin en f 1090 in mindering aan openstaande schulden. In 1880 is de

Staat Van Den Jaere 1842 January Frans	
Nam Galonnen en Franjs	1209 63
Nam Boudewijl Craad Parletten en Constaels	620 ..
Nam Gende Lebuam en Zijde Stoffen	1405 36
Nam dito Kruisen en Colonne	1050 ..
Nam Gemaakte Goederen	115 ..
Nam Waringen en wijfjes	250 ..
	<hr/> 5086 01
Nam Specien en Renten boomsmylges	6457 66
Van Rentanten	450 ..
	<hr/> 10293 67
Debet aan mijn Creditoren	2161 50
	<hr/> 8132 17

Jaar staat 1842

jaarstaat gegroeid tot een bezit van f 32.678,00 Opvallend is de grote voorraad ter waarde van totaal ruim f 11.500. Hij had voor bijna f 4000 contant in huis. Naast rente inkomsten staan er nu ook effecten op.

Nalatenschap

De Memorie van successie ²³, opgemaakt na het overlijden

Staat Van Den Jaere 1880		Frans
gedam in de Macaron		2063 00
in has zijde kintanten		3900 00
in sptacen kintanten en de oed		3676 00
kintstaander oede kintanten		1000 00
in a 1/2		1250 00
Nam Effecten		1700 00
Van Huis en oere		2107 50
Van Eysen tuen en bleet		1050 20
Van Deum Besch		216 56
Van Besch en reisde		1904 76
Van dito		2000 00
		<hr/> 33600 22
Debet aan mijn Creditoren		930 22
Bareg slot van		32670 00

Jaar staat 1880

van Daniel in Oirschot op 5 maart 1896, noemt naast het onroerend goed drie metallieken (Oostenrijkse effecten) van elk 1000 florijnen en twee aandelen Orel Vitebsk (Wit Rusland) met een waarde van samen f 1832,81 De in leven zijnde kinderen van Daniel zouden ieder 1/9 deel erven. Bij de feitelijke verdeling van de erfenis ²⁴ wordt de weduwe Emilie Neurenberg uit Mechelen, weduwe van Peter van

Kalken, niet vergeten. Daniel jr. krijgt het weiland, bos en hei toebedeeld en de 4 zussen het huis, erf en tuin. Een deel van de waarde wordt door hen in contanten herverdeeld onder de andere broers en hun kinderen. De complete nalatenschap bedraagt f 5340.

Onroerend goed

Daniel sr. was bij zijn overlijden 85 jaar. Daniel jr. kocht in 1888 het dubbele pand aan de St. Odulphusstraat 1-3, bekend als de Reysende Man. ¹⁵ Hij was toen 33 jaar. Hij moet al eerder kapitaal vergaard hebben om deze aankoop gefinancierd te krijgen. In 1895 koopt Daniel jr. ook nog eens twee woningen en een tuin in de Nieuwstraat in Oirschot. ¹⁶ De grond die hij een jaar later erft van zijn vader verkoopt hij in 1886 door. ¹⁷ De vier zussen Maria, Anna, Josepha en Henrica zijn bij het overlijden van vader Daniel respectievelijk 55, 48, 44 en 35 jaar oud. Het is dus goed mogelijk, zelfs waarschijnlijk, dat zij ook in het bedrijf van broer Daniel jr. een rol hebben gespeeld. Hoogstwaarschijnlijk blijft Josepha tot 1913 in het ouderlijk huis de drie Zwaantjes wonen. Als laatste zus Anna in 1912 overleden is wordt het pand door Josepha op 11 februari 1913 voor f 3250,- verkocht. ¹⁸ Na bijna 69 jaar komt het pand in andere handen.

Producten

Producten van Daniel van Kalken sr. en Francois Charles

Stoltzenberg, de grondleggers van dit ambacht in Nederland, zijn moeilijk te vinden. Collecties van bv. het Catharijneconvent in Utrecht en het Museum voor Religieuze Kunst in Uden bevatten wel kazufels, maar niets is in die periode te koppelen aan de ontwerper of maker. Deze borduurkunsten, waaraan vaak maanden werd gewerkt, hebben geen signatuur. "De paramenten zelf werden tot in de twintigste eeuw niet gemerkt." Van wat er nog is "bevindt zich het meeste in kasten of op zolders van oude pastorieën", schrijft Marike van Roon. Omdat het kwetsbare stukken betreft, zullen er ongetwijfeld door de tand des tijds en allerlei vormen van schade veel werken verloren zijn gegaan. Van de tweede generatie goudborduurders zijn met de nodige moeite nog wel werkstukken te vinden, maar dan betreft het bijna altijd vaandels. Die zijn in een aantal gevallen door beschrijvingen en foto's in kranten wel te koppelen aan de maker.

Mariacongregatie

Maria, de oudste dochter van Daniel sr., is volgens het bidprentje lid der Congregatie van O.L. Vrouwe Onbevlekt Ontvangen. Zij overlijdt in 1906 in Oirschot. Jongere zus Anna wordt zelfs prefecte van diezelfde congregatie. Zij overlijdt 1912 in Oirschot. Ook zus Josepha schopt het tot prefecte van weer dezelfde congregatie. In 1925 overlijdt zij in Tilburg. Jongste zus Henrica is ook lid en overlijdt in Tilburg in 1910. In eerste instantie zou gedacht kunnen

worden dat de zussen bijvoorbeeld na het overlijden van vader het klooster in zijn gegaan.

Het boek "Vademecum van religieuzen en hun kloosters in Noord-Brabant" van Jan Smits¹⁹ kent echter geen orde van die naam. Nader onderzoek geeft aan dat genoemde congregatie een Mariacongregatie was. Een godsdienstige lekenvereniging van ongehuwde meisjes en vrouwen die door meestal wekelijkse bijeenkomsten, vaak op zondag, retraites en bedevaarten in navolging van Maria een hoger geestelijk leven nastreefden. Er was veel aandacht voor liefdewerk, sociaal werk, leef- en gebedsregels. Zo'n Mariacongregatie had een duidelijke organisatiestructuur: een directeur, geholpen door de prefecte en assistenten. Toelating gebeurde middels een bijzondere viering waarbij het nieuwe lid een diploma ontving. In de archieven treffen we op meerdere plaatsen zeker in Brabant zo'n Mariacongregatie aan.

In het Regionaal Archief Tilburg bekeek ik het archief van de Parochie H. Dionysius 't Heike te Tilburg. In archief 520-9 zat een naamboek over de periode 1849-1915. We zagen leden van allerlei leeftijden. Men kon vele jaren lang lid zijn. Als er leden uit het naamboek worden afgeschreven, kon dat om een vijftal redenen zijn: voor een aantal meisjes of dames was dit de voorfase om vervolgens bij een klooster in te treden, anderen kozen voor het huwelijk, ook overlijden betekende uiteraard een uitschrijving en soms een verhuizing naar elders. In een heel enkel geval kwamen

we een gewoon "heeft bedankt" tegen.

De vier dames van Kalken poseren op middelbare leeftijd in burgerkleding voor [de groepsfoto in de tuin in Oirschot](#). Dat klopt dus, ze waren geen kloosterling, maar hadden wel een heel vroom leven. In het bovengenoemd naamboek uit de Tilburgse parochie komen we twee maal een van Kalken tegen: Marie en Sophie. Mogelijk zijn het twee dochters van Joachim van Kalken.

In het RHCE vinden we een ledenlijst van de Mariacongregatie van de parochie St. Petrus Banden uit Oirschot.²⁰ Josephina van Kalken staat op de lijst op 15 augustus 1907 onder de kop Dorp. Daarna komt ze nog vier keer voor op lijsten zonder datum.

Maria van Kalken komt op een lijst voor, maar is doorgestreept omdat zij in 1906 overleed. De twee andere zussen komen we niet tegen. Dit lijken toch voldoende gegevens om aan te nemen dat de vier zussen lid waren van de Mariacongregatie in Oirschot, op de bidprentjes onder de naam OLV Onbevlekt Ontvangen. Een Mariacongregatie was verbonden met de lokale kerk. Deelname was verweven in hun dagelijks leven.

Daniel jr. zal in Oirschot de parament en passement-nijverheid voort zetten op de hoek van de Markt – St. Odulphusstraat. Zijn rol in de Oirschotse gemeenschap zal sterk lijken op die van zijn vader. Daarover een volgende keer meer.

Afkortingen

BHIC	Brabants Historisch Informatie Centrum
GA	Gelders Archief
SAB	Stadsarchief Breda

Noten

- 1 Van Roon, Marike: Goud, zilver en zijde. Katholiek textiel in Nederland 1830 - 1965, Walburg Pers 2010, blz. 11,
- 2 www.yory.nl/epidemieen-in-de-geschiedenis/
- 3 GA, 0033-01 Memorie van successie, kantoor Nijkerk 1823-12-22, folio 257-258, image 1985-1986
- 4 Huwelijksbijlage bij akte 348 Antwerpen 30 juli 1839: verklaring van huwelijksafkondiging opgemaakt door wethouder 's-Gravenhage op 24 juli 1839
- 5 SAB, patentregisters D. van Kalken, 1839, 1840, 1841/1842
- 6 Akte 1787, 21-5-1844, bron: www.oirschotsheem.nl, object F 373
- 7 RHCE, gemeente Oirschot 10631-686, patentregister
- 8 RHCE, parochie St. Petrus Banden 10630-63, Stukken betreffende de benoeming van armmeesters
- 9 RHCE, parochie St. Petrus Banden 10630-1, Kasboek van inkomsten en uitgaven van de parochie

- 10 RHCE, parochie St. Petrus Banden 10630-21, Rekeningen van inkomsten en uitgaven van de parochie 1856- 1896
- 11 RHEC, parochie St. Petrus Banden 10630-61, Inventarissen van goederen, toebehorende aan de parochie St. Petrus beheerd door het kerkbestuur. Een stool of stola is een lang wit kerkelijk gewaad dat de priester draagt tijdens het lof.
- 12 Zie 1
- 13 BHIC, Memories van successie Oirschot deel 80, inventarisnr. 80, akte 46, image 120-123
- 14 Akte 73, 8-6-1896, Erfdeling erfgenamen van Daniel van Kalken en Antonia Anna Carolina van Gastel, bron: www.oirschotsheem.nl
- 15 Kadaster 3362: 31-12-1888, bron: www.oirschotsheem.nl, object F2987, de Reysende Man
- 16 Notariële akte 153, 160, 5-11-1895, bron: www.oirschotsheem.nl, object F2819
- 17 Notariële akte 78,82, 30-6-1896, bron: www.oirschotsheem.nl, object F332
- 18 Notariële akte 36,44, 11-2-1913, bron: www.oirschotsheem.nl, object F2390
- 19 Smits, Jan: Vademecum van religieuzen en hun kloosters in Noord-Brabant, Uitgeverij Veerhuis 2010
- 20 RHCE, parochie St. Petrus Banden 10630-14, Register van notulen van de Mariavereniging, met ledenlijsten 1907-1932

PALEOGRAFIE: HET LEZEN VAN DUITSE DOCUMENTEN (DEEL 4)

Theo van Rooijen

In Duitsland is er een opleving in de interesse van het Duitse schrift en de Duitse taal ontstaan. Na 1941 werd het Duitse schrift (Kurrent en Sütterlin) niet meer onderwezen op scholen. De meeste Duitsers in deze tijd kunnen ze dus niet lezen of schrijven. Het gevaar bestaat dat daardoor belangrijke documenten uit het verleden ongelezen blijven

en de inhoud ervan voor altijd verloren zal gaan. Dat wordt in Duitsland zelf wel jammer gevonden. De Duitse taal bestaat al minstens 1200 jaar. Het is volgens de adepten van de Duitse taal een van de meest expressieve talen in de wereld. Reden voor de aandacht om de Duitse taal te beschermen en te behouden. Door de vele leenwoorden,

die meer en meer gewoon en geaccepteerd worden in de Duitse taal, wordt de betekenis en zo ook het bestaan van Duitse woorden in gevaar gebracht. Leenwoorden kunnen een taal verrijken, maar vele hebben een dubbelzinnige betekenis. Dit leidt vaak tot onnodige misverstanden. Bovendien verdringen leenwoorden specifieke Duitse woorden, die men dan tevergeefs zoekt in het woordenboek.

Een blijk van deze interesse vindt u in het onderstaande tekst aan de hand van de Duitse graficus Peter Gericke. Hij heeft een hedendaagse tekst (2010) geschreven in het Duitse schrift (bron: Hanno Blohm & Gerhard Bracke: Leseschule der deutschen Schrift. Handschriften aus vier Jahrhunderten mit Übertragung in Druckschrift, Heft 1. Seesen (2018): Bund für deutsche Schrift und Sprache e.V.). Ga naar [deze pagina](#) om te zien of u deze tekst kunt lezen.

Zoals beloofd, wordt u een Duitse geboorteakte aangeboden. Evenals in Nederland staat op de akte behalve de in te vullen variabele gegevens ook enige vaste tekst. Oudere geboorteakten zijn soms nog in het Frans opgesteld. Ook in een deel van Duitsland tijdens de Franse bezetting.

Om uw geheugen op te frissen. De officiële naam van uw voorouders vindt u in hun geboorteakten. Ook al ging iemand zichzelf anders noemen of spelde hij zijn naam anders, de geboorteakte is bepalend voor de manier waarop een naam geschreven wordt. Van het aangegeven kind staat in de geboorteakte nooit de achternaam vermeld. De familienaam van de vader (of van de moeder

bij het ontbreken van een wettige vader) wordt automatisch de familienaam van het kind. Op een afschrift van de geboorteakte worden vermeld: voornaam of voornamen, achternaam van vader of moeder, geslacht, juridische ouders bij geboorte, geboortedatum, geboorteplaats, gegevens van de persoon die de aangifte heeft gedaan (meestal is dat de vader, maar soms is dat de moeder of iemand die bij de geboorte aanwezig was), de datum van aangifte en de naam van de ambtenaar die de akte heeft opgemaakt, wijzigingen of latere vermeldingen indien van toepassing, zoals naamswijziging, erkenning, adoptie, enzovoort. Het overlijden van een persoon wordt niet vermeld op de geboorteakte.

Onderstaand treft u nu als voorbeeld een uittreksel van de [geboorteakte aan van mijn overgrootmoeder](#) (aan moeders zijde) Johanna Holzath, geboren te Bönninghardt-Veen.

Nu ik geen transcriptie van deze akte heb, kunt u uw leesvaardigheid testen door de volgende vragen te beantwoorden. Weet u het antwoord?

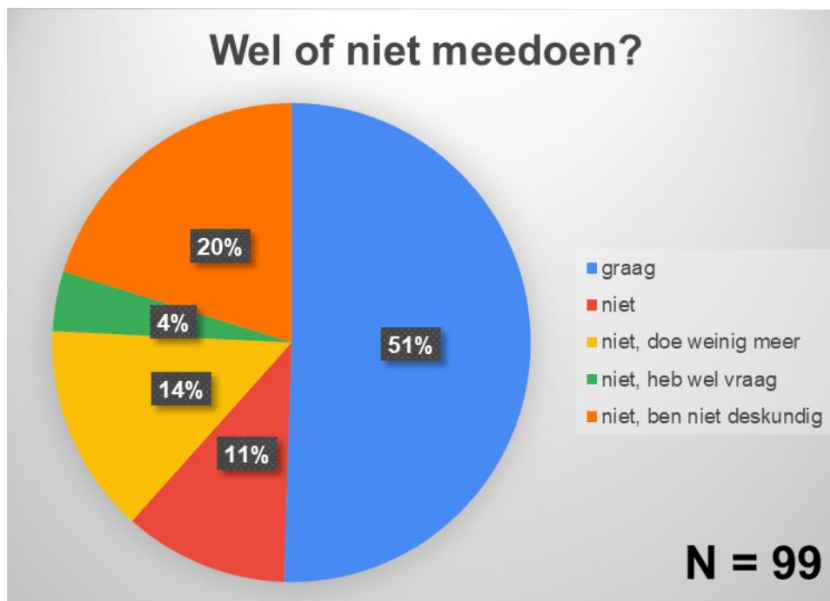
1. wat is de voornaam van mijn betovergrootvader? en de voor- en familienaam van mijn betovergrootmoeder?
2. hoe oud was mijn betovergrootvader bij de geboorteaangifte van mijn overgrootmoeder? En wat was zijn beroep?
3. wat is de geboortedatum van Johanna Holzath?
4. wanneer en hoe laat is de akte opgemaakt?
5. hoe heet de ambtenaar van de Burgerlijke Stand die de akte opgesteld heeft?
6. wat zijn de namen van de getuigen, hun leeftijd en hun beroep?

Van de 260 aangeschreven leden hebben er 99 gereageerd (N = 99). Dat is meer dan 38%.

Alle deelnemers nogmaals hartelijk dank.

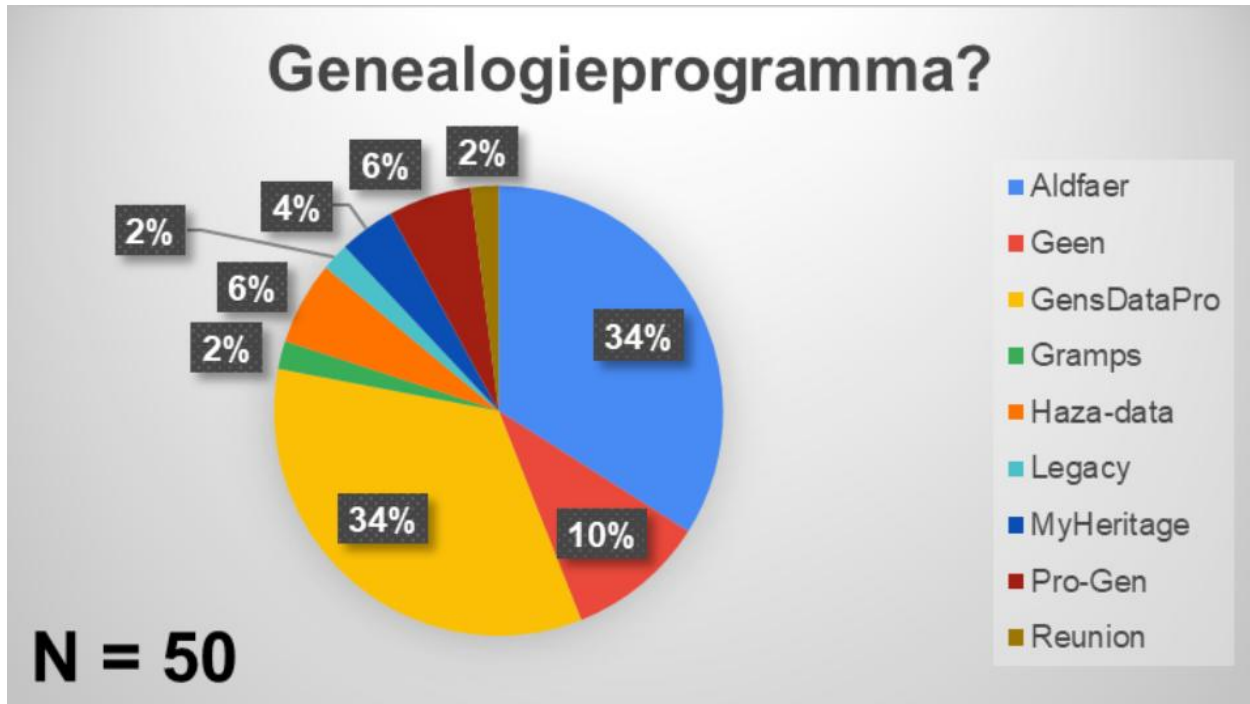
De eerste vraag was of de leden mee wilden doen hun kennis en deskundigheid te delen met andere leden. Was die wil niet aanwezig, dan hoorde daar de vraag bij waarom niet. Dat geeft het Bestuur bijvoorbeeld een inzicht in eventuele vragen om bijvoorbeeld meer activiteiten te ontplooiën voor beginners.

De helft van de respondenten wil graag andere leden een handje helpen. In de komende maanden probeert het Bestuur hier handen en voeten aan te geven.

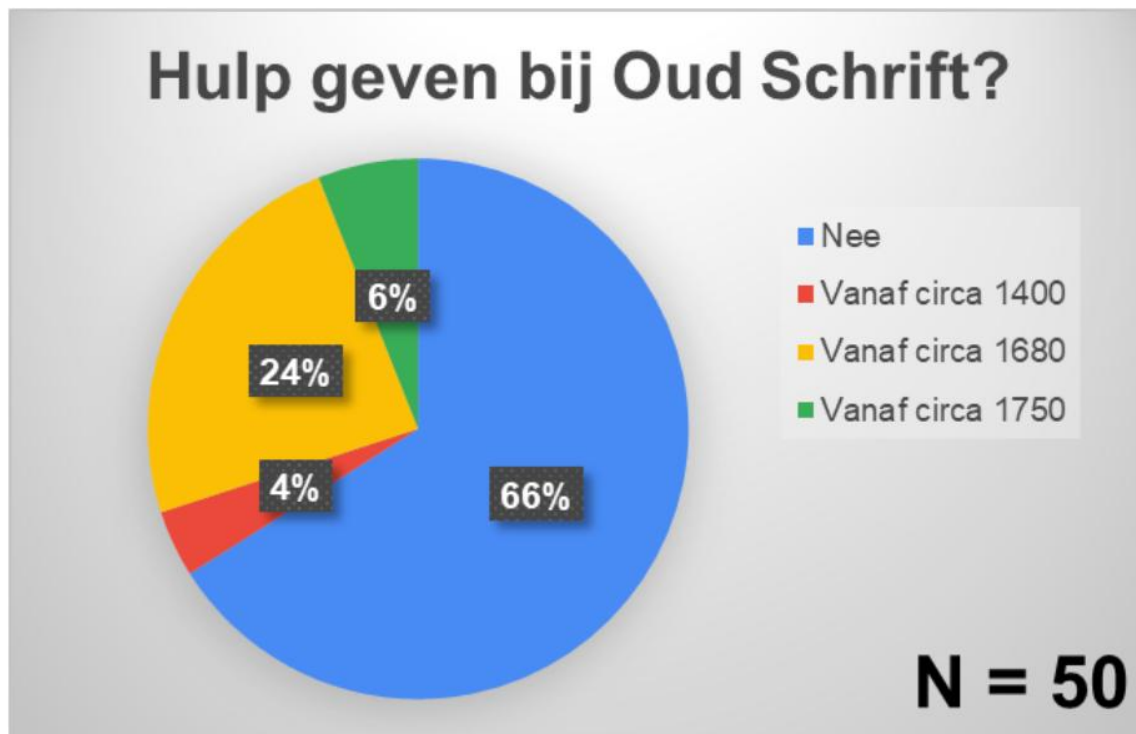
Hulp bij het gebruik van genealogieprogrammatuur

De 50 respondenten die leden willen helpen en hun kennis willen delen (N = 50), hebben een aantal vragen beantwoord. Onder andere de vraag welk computerprogramma zij voornamelijk gebruiken. Het gratis programma Aldfaer en het programma van de NGV GensDataPro hebben een even groot aandeel.

Hulp bij oud-schrift

Ongeveer een derde deel van de respondenten heeft enige ervaring met het ontcijferen van Oud Schrift. Leden met problemen over de inhoud van oude akten kunnen dus door velen geholpen worden.

Buitenland

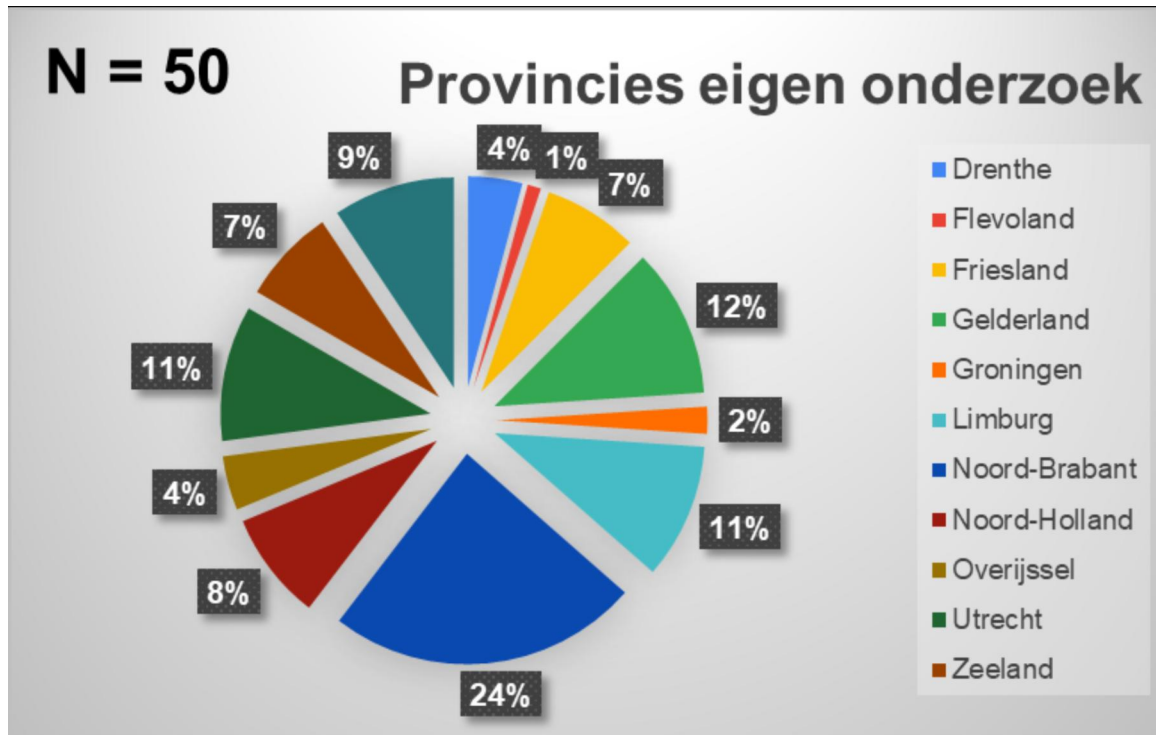
In de tabel hieronder een overzicht van wat buitenlandse bestemmingen. Tussen haakjes het aantal leden dat hier onderzoek doet.

LAND	PLAATS	REGIO
België (6)	Bern (Zwitserland)	Belgisch Limburg
Brits Guyana (1)	Bersenbrück (Nedersaksen)	Kleverland
Duitsland (4)	Beveren (B)	NoordRheinWestfalen
Frankrijk (2)	Budapest	Vlaanderen (2)
Nederlands-Indië (1)	Genk (B)	Waesland
Oostenrijk (1)	Hasselt	
Spanje (1)	Hessen	
Suriname (1)	Kalkar (D)	
Verenigde Staten (2)	Kranenburg (D)	
	Leuven en omgeving (B)	
	Poppel (B)	
	Tongerloo (B)	
	Westerlo (B)	

Het onderzoek van deze groep per provincie

Uiteraard trokken onze voorouders zich niet veel aan van provinciegrenzen als ze ergens anders beter hun brood konden verdienen. Dat speelt zeker een belangrijke rol binnen de regio van onze afdeling.

Dat Brabant niettemin als nummer 1 eindigt, is natuurlijk geen verrassing.

Familienamen

De 50 respondenten weten natuurlijk veel van de families die zij zelf onderzoeken. Meer dan 90% van de respondenten wil wel iets kwijt over het eigen onderzoek.

In onderstaande tabel staat een aantal familienamen. Tussen haakjes staat, indien bekend, de regio of plaats.

Albers	Eberson	Jongebreur,	Risseeuw
Anker	Elderen, van	Ketelings (Venlo, Venray eo)	Ronde, de
Asch van Wijck, van	Emans	Koning (Volendam)	Roof
Balen, van	Engelvaart	Kootstra	Roosenboom
Balkom, van (O-Brabant)	Faassen	Kroon, (de)	Schouten
Beek, van der (ZH)	Flapper	Kruisselbrink	Schransmans
Begeer	Frequin	Lancee	Smit, De
Besselaar, van den	Frequin	Leenhouts	Spaninks
Bles	Gaakeer	Leeuwen, van	Strijbos
Bodaan (Den Haag)	Geraerts	Lotringen, van (NB)	Teeuwen (Leiden, Straelen)
Bode	Gestel, van	Lujtelaar, van	Tjeerdema
Boerdijk	Graveland	Lut (ZH)	Vaasen (Hasselt, Eindhoven)
Boersma (NW Friesland)	Groen, de (W-Brabant)	Maas	Veen
Bogers	Groenewoud, (van het)	Moeren, van der	Veer, de (Tilburg)
Boom, van den	Grood, de	Moesman,	Veld)hoven, van (V'waard eo)
Bragt, van	Groot, de	Moorsel, van (Westland)	Verburg
Brentjens	Habraken (NB)	Moubis	Verhees (Breda eo)
Canoy	Hee(ae)(a)ring(en), van	Naerebout (Vlissingen)	Verhorst
Corven, van (NB)	Heeringa (NW Friesland)	Oort, van	Verkerk
Cronenburg, van	Heijster, van (Venray eo)	Oskam	Vervest
Cuperus (NW Friesland)	Hellenberg, van (Tiel)	Phaff (Sliedrecht, Zierikzee)	Wagenberg
Damme, Van	Hendrix (Mierlo-Venray)	Peeters	Westmijse (NH)
Dingenen, van	Hoek	Pluijms (NB)	Wijngaarde
Donk, van de	Huijbers	Poppelaars	Wildt, de
Doreleijers (NB)	Jager (Groningen)	Raemaekers	Wintershoven (Utrecht)
Dui(j)ster(s)	Janssen (Heerewaarden)	Reek, van den	Zijderlaan

Mocht u vragen hebben over de familienamen plaats, regio, provincie of land, stuur dan een mail naar het [secretariaat](#). Dit zorgt voor doorsturen naar de betreffende leden. Het Bestuur gaat na hoe het met de andere resultaten om zal gaan.

Dit leest u in een mogelijk volgend artikel.

De naam is ... Over namen en naamgeving**Auteur: Wim Daniëls****Cat.nr: 31-DNS**

Een naam heeft vaak een onmiskenbare en opmerkelijke invloed op de drager ervan en diens omgeving. Wat te denken van makelaar Zonderhuis of van Malcolm X, de Amerikaanse strijder voor de rechten van de zwarte bevolking, voor wie de X het symbool was van zijn ware maar onbekende Afrikaanse familienaam? In dit boek wordt op verrassende wijze ingegaan op diverse aspecten van onze voornamen, achternamen en bijnamen. Aan de orde komen onder meer: de geschiedenis van naamgeving, de betekenis van namen, soorten namen, bijzondere namen, pseudoniemen, de meest voorkomende namen, naamsverandering en naamspelletjes.

Uitgave 1992 - 133 bladzijden

Het Smouse Kerkhoff te Geffen 1693-1908**Auteu: Jakob Becker****Cat.nr: 13-BKR**

Volgens de Bossche kroniek van St Geertrui kwamen in het jaar in het jaar 1164 'een menigte Joden naar 's-Hertogenbosch'. Zij namen deel aan de stichting van deze stad en vestigden er de oudste joodse gemeente in de Noordelijke

Nederlanden. Echter, op de op de vooravond van de derde kruistocht, omstreeks 1188 werden deze joden, 183 mannen en vrouwen, op het Galgeveld, gelegen aan de Vughter Heide, verbrand. Hun kinderen werden dwangmatig gedoopt. 'Tijdens de kruistochten geschieden dergelijke onverkwikkelijke gebeurtenissen in alle landen van Europa, waar zg. kruispredikers verschenen en de volksmassa opwekten, met het zwaard in de hand deel te nemen aan de verovering van het Heilige Land. Het getuigt van weinig humanitair gevoel, dat de monniken, die destijds de kronieken schreven, er aan toevoegden dat de joden werden vermoord 'amore Dei', uit liefde voor God. De werkelijke motieven waren echter roofzucht en het feit dat joden natuurlijk niet deelnamen aan de vele kruistochten, die zo'n 5 à 6 miljoen slachtoffers vergden. Voor zover bekend, was eind 17de eeuw 'Het Smouse Kerkhoff' te Geffen de enige joodse begraafplaats in Noord-Brabant. Oorspronkelijk had de Heerlijkheid Geffen de grond van deze Eeuwige Ruststede blijkbaar aan één joodse familie beschikbaar gesteld, maar ten gevolge van de komst van steeds meer joden naar Staats-Brabant kreeg deze dodenakker alras de functie van streekkerkhof. De oudste, nog aanwezige, zerk op deze begraafplaats dateert uit 1760. Mogelijk zijn enige oudere grafstenen in de loop der eeuwen in de rulle grond

verzonken. In die dagen nam men meestal, waarschijnlijk als gevolg van de destijds heersende armoede, genoegen met het aanbrengen van houten graftafels. Daarvan is er te Geffen niet één behouden gebleven.

Uitgave 1987 - 227 bladzijden

Fiscale bronnen - structuur en onderzoeksmogelijkheden

Auteurs: N.J.B.M. Bos en R.C.J. van Maanen

Cat.nr: 11-BS

In dit boek worden archiefbronnen vanaf 1600 besproken

op de wijze waarop dit materiaal voor historisch onderzoek kan worden gebruikt. In het inleidende gedeelte komen onderzoeksvragen aan de orde en worden ideeën en onderwerpen voor eigen onderzoek aan de hand gedaan. Daarbij wordt zoveel mogelijk uitgegaan van recente literatuur. Een praktisch hulpmiddel bij het onderzoek vormt het handwijzer-gedeelte, waarin de literatuurverwijzingen en een overzicht van de bronnen en hun vindplaatsen zijn opgenomen. De toegankelijkheid is vergroot door het opnemen van een register.

Uitgave 1993 - 63 bladzijden

PALEOGRAFIE: TRANSCRIPTIE EN ANTWOORDEN OP DE VRAGEN

Theo van Rooijen

Transcriptie:

Was Sie hier vor Augen haben, meine Damen und Herren, dieses Gewimmel, das sind Buchstaben. Entschuldigen Sie, entschuldigen Sie. Schwer zu entziffern, ich weiß, ich weiß. Eine Zumutung. Sie hätten es lieber audiovisuell, digital und in Farbe. Aber wenn es wirklich ernst ist mit Visual reality, sagen wir mal: Füllest wieder Busch und Tal – oder: Einsamer nie als im August – oder auch: De Nacht schwingt ihre Fahn', der kommt mit wenig aus. Sechszwanzig dieser Schwarz-weißen Tänzer

ganz ohne Graphik-Display und CD-Rom, als Hardware ein Bleistifttummel – oder wie in diesem Fall – ein alter Federhalter, das ist alles. Entschuldigen Sie, entschuldigen Sie bitte. Ich wollte Ihnen nicht zu nahe treten. Aber Sie wissen ja, wie das ist: Manche verlernen es nie. Hans Magnus Enzensberger

Schrift schreiben soll Freude machen, nicht nur dem Schreiber sondern mehr noch dem Empfänger. Man muß es dem Text anmerken, daß nicht Akribie und Mühe Grundlage sind sondern Freude

und Intuition. Die deutsche Schrift ist nach kurzer Eingewöhnung lesbar und schreibbar. Sie hat den Reiz das graue Bild heute schon üblicher Korrespondenz angenehm aufzulockern.

Antwoorden:

1. Theodor; Wilhelmina Leiers
2. neunundzwanzig; Taglöhner
3. am achtsten März im Jahre tausend achthundert drei und siebenzig (08-03-1873)
4. am neunten des Monats März nachmittags fünf Uhr
5. Heinrich Holland
6. Friedrich Wilhelm Scholten, neunundzwanzig Jahre alt, Taglöhner;
Thomas Welles, zweiundsiebenzig Jahre alt, Taglöhner

MUTATIES LEDENLIJST

Co van het Groenewoud

Per 1 mei 2020 had de NGV 6066 leden en 538 bijkomende leden, waarvan voor de afdeling Kempen- en Peelland 245 leden en 22 bijkomende leden.

Voor correspondentie aan de NGV gebruikt u het postadres:

NGV, postbus 50, 3980 CB Bunnik onder vermelding van uw lidmaatschapsnummer.

BESTUUR VAN DE AFDELING KEMPEN- EN PEELLAND

Kontakt: secretaris-kpl@ngv.nl

Wamberg 48, 5653 KV Eindhoven

Anton Neggers	voorzitter	e-mailadres
Martien van de Donk	penningmeester	e-mailadres
Dik Jager	secretaris	e-mailadres
Ria van Dingenen	ze secretaris	e-mailadres
Peter Roosenboom	public relations	e-mailadres
Co van het Groenewoud	ledenadministratie	e-mailadres
Astrid Magielse-Dix	scanbeheer	e-mailadres
Carola van Balkom	aspirant	e-mailadres

VOOR ONDERSTEUNING EN ADVIES

Voor hulp bij uw genealogieprogramma:

GensDataPro	André Van Damme	e-mailadres
GensDataPro	Wim van Stek	e-mailadres
Aldfaer	Johan van Hassel	e-mailadres
PRO-GEN	Ben Bal	e-mailadres
GRAMPS	Peter Roosenboom	e-mailadres
Webtrees	Peter Roosenboom	e-mailadres

Website NGV: <https://ontdekjouwverhaal.nl/>

Website NGV-KPL: <https://ngv-afdelingen.nl/kpl>